

УДК 332.012:332.12:330.3

Л. І. Федулова, Н. Ю. Буга

Проблемність регіонів: особливості регіональної політики в умовах нової економіки

Розглянуто методологічні підходи до визначення регіонального розвитку та запропонована власна точка зору на характеристику проблемних регіонів. Обґрунтована необхідність розробки нових положень регіональної політики інноваційного спрямування.

Ключові слова: регіональний розвиток, проблемні регіони, інноваційний напрямок, регіональна політика, інноваційна структура регіону, стратегія регіонального економічного розвитку.

Ретроспективний аналіз показує, що увесь період регіонального розвитку незалежної України характеризується складністю і суперечливістю. У більшості випадків до виникнення проблем системного характеру призвели як економічні, так і політичні чинники. Суттєвий вплив мають також фактори адміністративного та правового характеру. Процеси децентралізації влади, диспропорції в рівнях економічного розвитку окремих областей України ставлять нові завдання перед органами державної та місцевої влади, підвищують їх відповідальність за стан соціального добробуту населення. Проте помітних результатів у реальному житті не спостерігається, оскільки шляхи розв'язання проблем, на нашу думку, перебувають в іншій площині – застосуванні сучасних положень методології регіонального розвитку та зростання при розробці державної регіональної політики.

Детальне ознайомлення із публікаціями зарубіжних авторів дозволяє констатувати, що існують два головні методологічні підходи до побудови теорій регіонального зростання: перший передбачає застосування моделей економічного зростання (за аналогією з моделями, розробленими для пояснення зростання економіки країни в цілому), другий – аналіз поведінки окремих підприємств, оскільки їхня діяльність визначає розвиток регіонів. П. Самуельсон писав, що не можна прагнути лише простого кількісного зростання виробництва, необхідним також є внутрішній розвиток усєї соціально-економічної структури суспільства [1, с. 172]. Проте у рамках регіональних теорій (особливо при їхній практичній реалізації) мова йде переважно про економічне зростання, а не розвиток, тому що економічне зростання, на відміну від розвитку, піддається кількісним оцінкам і, крім того, регіональні диспропорції оцінюються за темпами економічного зростання. З точки зору економічної теорії необхідно зазначити, що деякі дослідники розуміють зростання як розвиток. Своєю чергою, в теоріях регіонального зростання можна виокремити дві групи: неокласичні теорії та теорії кумулятивного зростання. Перші засновані на виробничій функції, другі є синтезом неокейнсіанських, інституціональних і економіко-географічних моделей. Зокрема у неокласичній школі параметри регіонального зростання визначаються кількістю і якістю природних ресурсів, загальною чисельністю і кваліфікацією трудових ресурсів, запасами ка-

© Л. І. Федулова, Н. Ю. Буга, 2008.

піталу і рівнем технологій [2, с. 87]. У сучасних неокласичних моделях зростання за основу взято тенденцію до вирівнювання міжрегіональних відмінностей шляхом переміщення капіталу із високорозвинених районів зі зниженою прибутковістю інвестицій у менш розвинені, що вирізняються більшою прибутковістю капіталовкладень. Проте навіть один лише факт – відсутність мобільності природних властивостей територій – змушує засумніватися в справедливості тверджень про зближення економічного розвитку регіонів.

Причини, через які фірми та компанії вибирають той або інший регіон, розглядаються теоріями розміщення. Їхньою розробкою займалися як економісти, так і представники економічної географії. У ретроспективі в різних країнах пріоритет надавався різним напрямкам регіональної теорії [3–5 та ін.]. Найбільш потужні наукові школи склалися в Німеччині, Швеції, Великобританії, США і Франції. Так, у Німеччині, наприклад, підвищена увага приділялася теоріям розміщення (А. Вебер, А. Предель, А. Леш, Р. Гроц та ін.). У першій половині ХХ ст. теоріями розміщення активно займалися й у Швеції в рамках стокгольмської школи економічної думки (Т. Палландер, Г. Мюрдаль, Т. Хегерstrand). Слід зазначити, що всі існуючі теорії розміщення поділяють на статичні і динамічні [4, с. 26]. Зокрема, особливостями перших теорій розміщення (класичних стандартних теорій) [5] є: 1) розгляд окремого сільськогосподарського або промислового підприємства; 2) припущення, що дані за усіма факторами розміщення можна зібрати, узагальнити й отримати точну відповідь про оптимальне місце будівництва підприємства (розміщення виробництва). Основним фактором розміщення в цих теоріях вважалися транспортні витрати, точніше, мінімізація сумарних витрат постачання сировини і готових виробів. Пізніше критерієм відносності визнано мінімум не тільки транспортних, але й трудових витрат, витрат на сировину й енергію, а також фактор агломерації (наприклад, розвиток інфраструктури, територіальні розходження в попиті, можливість застосування альтернативних технологій). На відміну від класичних, представники неокласичних стандартних теорій критерієм оптимальності розміщення вважали максимізацію чистого прибутку, а до факторів, що впливають на вибір місця розміщення підприємства, додали податкову систему, державні кордони, науково-технічний прогрес, проблеми охорони навколишнього середовища й інерцію розміщення.

У британській школі розвитком практично усіх напрямів регіональної теорії займалися Д. Сміт, Х. Річардсон, С. Деннісон, Е. Робінсон, Г. Камерон та ін. Але вони не сформували таких закінчених наукових концепцій, як німецькі класичні теорії розміщення.

Американська економічна школа розвивалася в декількох напрямках. Зокрема значний внесок у розвиток теорій розміщення внесли Х. Хотеллінг, Р. Верней, М. Сторпер, Р. Волкер; теорій регіонального зростання – Дж. Фрідман, Е. Таафе; теорій державного регулювання територіального розвитку – Е. Гувер. Значний внесок у теорію просторової економічної рівноваги зробив німецький вчений А. Леш. У його моделі значно розширено склад факторів і умов, що враховуються при розміщенні підприємств (податки, мита, ефекти монополій і олігополії та ін.). А. Леш аналізує ситуацію розміщення фірм в умовах конкуренції, коли вибір положення визначається не тільки прагненням кожної фірми до отримання максимального прибутку, але й збільшенням кількості фірм, що заповнюють ринковий простір.

Дослідженню причин виникнення нерівномірного розвитку регіонів країн та розвитку регіональних соціально-економічних систем присвятили свої праці такі вітчизняні науковці, як: М. Долішній, Б. Данилишин, С. Дорогунцов, І. Лукінов,

З. Герасимчук, Д. Стеченко, М. Паламарчук, В. Поповкін, С. Писаренко, М. Чумаченко, О. Шаблій та багато інших [6–12]. Деякі з них розглядають «пригнічений» стан виробництва та високий рівень безробіття як депресію. Інші – говорять про кризу регіонів, під якою, зокрема, розуміють зміну параметрів їх функціонування, що веде до загострення суперечностей і порушення їх стійкого висхідного розвитку [13]. Системні дослідження політики розвитку проблемних регіонів здійснено З. В. Герасимчук, В. Л. Галушак [14, с. 17]. Зокрема автори вважають, що проблемним є регіон, у якому відсутні або втрачені дієві стимули сталого розвитку, зумовлені низьким рівнем ресурсного забезпечення, нераціональною структурою економіки, несприятливими передумовами розвитку і пропонують підходити до визначення проблем регіону комплексно і виділяти як домінуючі причини наступні: а) умовно-статичні (недостатність ресурсного забезпечення регіону; відсталість економічних процесів у регіоні; несприятливі історико-географічні передумови розвитку регіону; б) набуті (малоефективна система управління регіональним розвитком; нераціональна структура економіки; невідпрацьований механізм використання наявних ресурсів; спад інтенсивності економічних процесів у регіоні; низький рівень якості життя населення та навколишнього середовища); в) зовнішні (недостатньо налагоджений механізм інтеграційних процесів економіки регіону у загальнодержавній системі економіки та недостатньо налагоджені міжрегіональні економічні зв'язки; відсутність дієвих стимулів на рівні держави для активізації регіонів).

У вітчизняній регіональній теорії постійно висловлюються думки щодо існування так званих проблемних, слабозвинених, відсталих регіонів. Однак розгляд теоретичних розробок показує, що більшість науковців ототожнюють поняття «депресивність» та «проблемність» регіонального розвитку, а інші пов'язують їх між собою. Тому актуальними залишаються дослідження визначення відмітних характеристик проблемності та депресивності регіонів шляхом аналізу різних підходів до трактування цих понять.

З урахуванням світового і вітчизняного досвіду можливі кілька варіантів виходу регіонів з депресивного стану, зокрема: 1) односторонні державні заходи, наприклад, цілеспрямована міграція населення з кризових районів за рахунок бюджетних коштів. Дотепер такі заходи проводилися винятково в умовах надзвичайних ситуацій (екологічних катастроф, стихійних лих). Наприклад, зараз такі заходи передбачаються для деяких північних районів Росії, що зазнають найбільших труднощів. Інвестиційна привабливість (унікальні природні ресурси і попит на них) і конкурентоспроможність продукції багато в чому визначають становище в таких районах; 2) переорієнтація галузевої структури виробництва, тобто створення і розвиток у цих районах за рахунок держави нових виробництв, як наприклад, це було у США в 1933 р. Так, у штаті Теннессі для ліквідації значного відставання соціально-економічного розвитку створили найбільшу енергосистему, її дешева енергія стала найважливішою складовою прискорення індустріалізації. Пільгові тарифи на електроенергію слугували стимулом залучення в регіон підприємств, що використовують нові енергомісткі технології. Ця програма стала першим великим прикладом програмно-цільового підходу до рішення регіональних проблем; 3) використання власного природно-ресурсного потенціалу і розвиток, відповідно до місцевих умов і ресурсів, конкурентоспроможних виробництв із деякою участю держави.

З цих позицій слушним буде звернення до вже згаданої нами теорії кумулятивного зростання, яка основною умовою, що сприяє збереженню розходжень у темпах економічного зростання різних територій, визнає привабливість великих

міських агломерацій для підприємств, де можлива економія на виробничих витратах. Тобто, створюються скупчення міст, що стають великими промисловими центрами, своєрідними «смугами зростання». Так, Дж. Фрідман (класик теорії «центр – периферія») виділяє чотири стадії формування центрів зростання (які називає «ядрами») у країні [5, с. 56]: 1) наявність великої кількості локальних ядер, що мало впливають на навколишні їхні території; 2) поява одного найбільш потужного ядра, що формує полюс росту і здійснює вплив на велику периферію; 3) розвиток ще декількох ядер, що призводить до утворення поліцентричної структури полюсів росту; 4) злиття ядер в урбаністичну поліареальну структуру з могутньою периферією.

Як окремий напрямок сучасних регіональних досліджень необхідно також виділити інституціональні підходи, в яких значна увага приділяється політиці регіональних органів влади як найважливішому фактору економічного розвитку регіонів. Слід зазначити, що спочатку теорія державного регулювання економічного розвитку регіонів вичерпувалася двома крайніми підходами: 1) недоцільно державі втручатися в розвиток регіонів, тому що згодом рівні їхнього економічного розвитку вирівнюються (неокласичні теорії регіонального зростання); 2) необхідно проводити активну регіональну політику, стимулюючи економічний розвиток найбільш відсталих районів (теорії кумулятивного росту). Проте ідеї прихильників першого підходу не підтверджувалися практикою, і державі в тому або іншому ступені доводиться втручатися у розвиток регіонів. За ступенем впливу держави на регіональне зростання було встановлено три наукові течії [5]: 1) «неінтервенціоналістів», що заперечували необхідність впливу держави на регіональне зростання; 2) «адаптерів», що ратують за пом'якшення впливу стихійних ринкових сил шляхом інвестицій і стимулювання міграцій робочої сили; 3) «регіональних перетворювачів», що виступають за проведення інтенсивного регулювання. Відповідні інститути Європейського Союзу стосовно класифікації регіонів вказують лише на проблемні регіони, однак виділяють слабозвинені та структурно слабкі території.

Так, ідеї «адаптерів» найбільшою мірою прийнятні для сучасної Росії [15]. Левову частку вартості промислового виробництва і доходів державного бюджету формують сировинні галузі, а значна частина запасів корисних копалин, як відомо, перебуває в малоосвоєних районах, де потрібні державні вкладення в інфраструктуру. Крім того, держава здійснює допомогу переселенцям з районів Крайньої Півночі в центральну частину країни. Підходи «активних перетворювачів» не можуть широко застосовуватися на нинішньому етапі розвитку України, хоча б тому, що вони вимагають великих фінансових витрат (але частина заходів державного регулювання повинна бути все-таки спрямована на стимулювання відповідних регіонів). Ця ж теза значною мірою пов'язана з питаннями територіальної справедливості (мається на увазі перерозподіл засобів на користь найбільш проблемних територій, до яких, зокрема, належать депресивні райони). Заслугує на увагу той факт, що серед основних чинників депресивності території, крім вищевказаних, називаються неефективність дій органів влади та особливості поточного розвитку – занепад основних для території галузей, демографічна криза тощо.

Проблемні регіони (території) принципово відрізняються від депресивних тим, що за гірших, ніж у середньому у країні, сучасних соціально-економічних показників у минулому ці регіони були розвиненими, а за виробництвом деяких видів продукції посідали провідні місця в країні. Такі регіони й до цього часу мають високий рівень накопиченого виробничо-технічного потенціалу, значну

частку промислового виробництва в структурі господарства, відносно високий рівень кваліфікованих кадрів, однак через різні причини (падіння попиту на основну продукцію через відсутність грамотної державної структурної політики, вичерпаність мінеральних ресурсів, «розбійницькі» методи приватизації, які й до цього часу не дозволяють отримати справжню модель господарюючої системи, в якій проявлявся б потужний підприємницький фактор; непослідовну державну політику щодо забезпечення умов для активної ролі малого бізнесу у вирішенні соціально-економічних проблем на місцях; відсутність політики щодо впливу освітянської складової на розв'язання економічних питань та інше) ці регіони втратили своє колишнє економічне значення й відносні переваги.

У цьому контексті пропонуємо під *проблемними регіонами (територіями)* розуміти *території, малі міста, які через системні прорахунки економічного, соціального та політичного характеру на державному рівні втратили свою конкурентоспроможність, проте й до цього часу володіють достатнім потенціалом, який за умов застосування сучасних принципів стратегічного управління, характерних для постіндустріального суспільства, де основним ресурсом є інтелектуальний – знання, навички та здібності людей, може бути основою для покращення ситуації і забезпечення економічного зростання. З цих позицій, інноваційний напрямок розвитку слід розглядати як шлях подолання проблемності регіонів (територій).*

Практика показує, а наука доводить, що інновації виникають у всіх територіальних системах, але з різною інтенсивністю. І чим вище розмаїтість і складність територіальної системи, тим вище імовірність появи інновацій. Як наслідок, існують переважно креативні і переважно консервативні регіони. В. Бабурін [16], розкриваючи механізми впливу інновацій на економічні процеси, зазначає: 1) наявність та якість носіїв інновацій у сполученні з внутрішньосистемним комунікаційним та інформаційним середовищем – перша умова креативності системи; 2) матеріалізація інновацій формує полюс росту залежно від поля факторів розміщення для цієї інновації. Щоб виник стійкий і потужний полюс росту, необхідне стійке поле сполучення внутрішніх і зовнішніх факторів; 3) взаємодія інновацій, коли одні інновації породжують інші, сприяє виникненню своєрідного інноваційного мультиплікатора, що є одним з механізмів формування інноваційних циклів більш високих порядків; 4) інновації існують у мінливому зовнішньому середовищі, на них впливають інші, у т. ч. й конкуруючі інновації; 5) у період, коли інновація «вмирає», у колишньому полюсі росту виникає депресія. Звідси природним чином виникає основний механізм боротьби із депресивністю – керований напрямок інновацій у крапки простору, у збереженні яких, як центрів розвитку, зацікавлене суспільство. Іншим варіантом може стати створення в них сприятливого інноваційного клімату.

Стійкий розвиток України сьогодні пов'язується з побудовою інноваційної моделі економіки, що по суті тотожно формуванню стійкої національної інноваційної системи. Багато аспектів реалізації цього процесу (особливо в частині врахування інтересів регіонів) слабо опрацьовані як з теоретичної, так і практичної точки зору. Найбільш сприятливі умови, на наш погляд, можуть виникнути при органічному вбудовуванні державного регулювання в ринкові відносини, що дозволяють створити в країні адекватну світовим тенденціям і національним науковим, технічним і освітнім традиціям інноваційну систему. Сьогоднішній етап характеризується розумінням актуальності задач інноваційного зростання практично всіма базовими структурами українського суспільства, але реальна інноваційна діяльність усе ще має фрагментарний характер і не стала

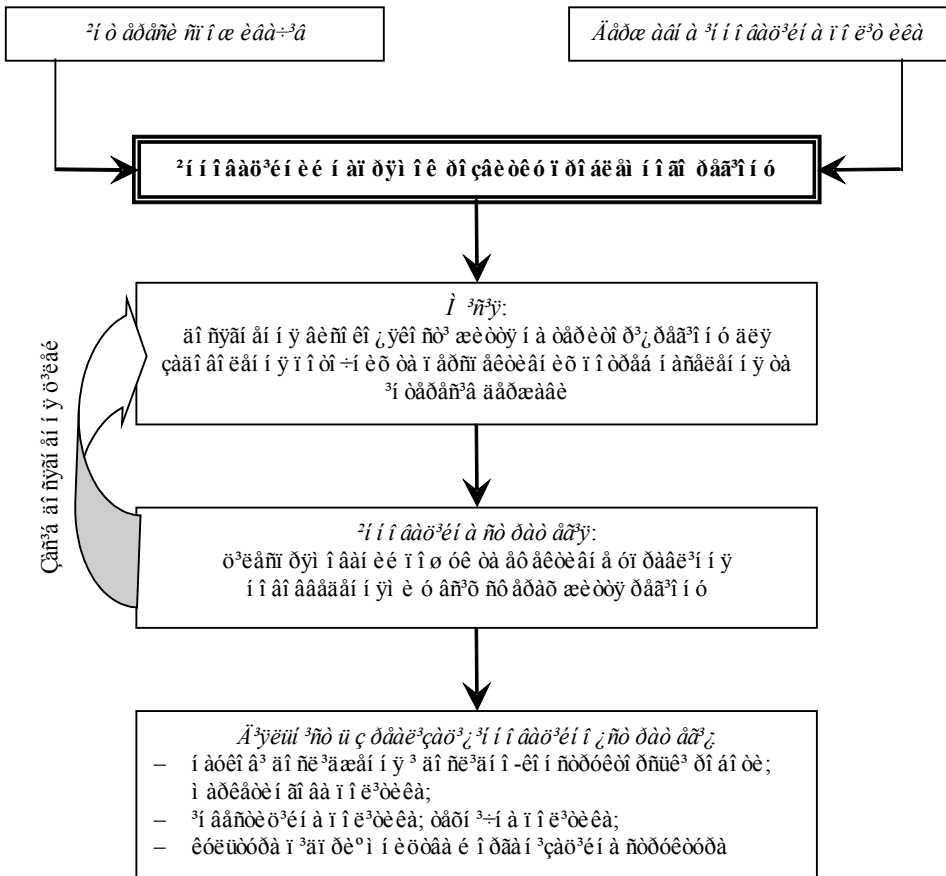
масштабним явищем, хоч вплив інноваційних процесів на економічну та соціальну стабільність в суспільстві сумнівів не викликає. Навпаки, останнім часом він викликає зацікавленість фахівців у якості стратегічного фактора вирішення проблем економічного та соціального розвитку депресивних та проблемних регіонів і територій.

Під *інноваційним напрямом розвитку проблемного регіону території* будемо розуміти цілеспрямований та керований процес інноваційних змін у різних сферах суспільства, спрямований на досягнення високої якості життя на території регіону з метою задоволення поточних та перспективних потреб населення цього регіону та інтересів держави. Основою стратегії інноваційного напрямку розвитку проблемного регіону повинні стати цілеспрямований пошук та ефективне управління нововведеннями у всіх сферах економічного, соціального та культурного життя регіону, яке, своєю чергою, започатковується на політиці формування інноваційної сприйнятливості кожної структурної одиниці, кожного працівника. Суб'єктами інноваційного розвитку проблемного регіону виступають державні та регіональні законодавчі органи, виконавча влада, промислові і фінансові підприємства та об'єднання, наукове співтовариство, суспільні організації; «точки росту» – підприємства та комплекси підприємств, що формують конкурентоспроможні на внутрішньому та зовнішніх ринках територіальні інноваційно-промислові кластери; населення цього регіону. Об'єктами інноваційного розвитку проблемного регіону можуть бути сфера науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР), інноваційна діяльність у виробництві, технологічні інновації. Об'єктами інноваційної діяльності регіону є інноваційні проекти, їх підготовка та реалізація, а також формування регіонального середовища, що сприяє розвитку інноваційної діяльності. Пропонуємо наступні складові стратегії інноваційного розвитку проблемного регіону (рис. 1).

Інноваційний напрям розвитку економіки будь-якого регіону, адекватний сучасним способам організації господарської діяльності, вимагає кардинального перегляду ставлення держави до інноваційної діяльності. Розглядаючи функції держави у регулюванні інноваційної економіки, слід звернути увагу на її важливі методологічні аспекти. Оскільки широта аспектів регулювання зумовлює необхідність участі держави в інноваційних процесах, а також розробки системи цільових настанов і засобів їх здійснення, постає питання розробки державної інноваційної політики.

Слід зазначити, що в плановій економіці пріоритетним напрямом науково-технічної політики держави був розвиток стратегічних галузей промисловості (насамперед оборонної промисловості, космічної техніки), що виробляли наукомісткі вироби та послуги і відігравали роль двигуна економічного розвитку на світовій арені та безпосередньо впливали на розвиток регіонів, оскільки на більшості території України були розташовані високотехнологічні підприємства («поштові скриньки»), на яких формувалася та реалізовувався потужний науково-технічний потенціал, рештки якого й до цього часу не дозволили довести окремі міста і містечка до повної деградації.

Незважаючи на досить широкий перелік публікацій у вітчизняній літературі з питань інноваційної політики регіонів, у них майже не зустрічаються науково-методичні рекомендації з обґрунтування найбільш ефективних у наших умовах моделей або організаційних форм розвитку певних регіонів. Це пов'язано, з одного боку, з недостатнім досвідом щодо упровадження таких моделей в Україні, а з іншого, – з обмеженими можливостями безпосереднього досвіду високорозвинених країн, регіони яких мають більш сприятливі умови для економічного

Дең. 1. Ñééááí á³ ³í í í áàò³éí í áí ðí çàèðéó í ðí áéáí í í áí ðáá³í í ó

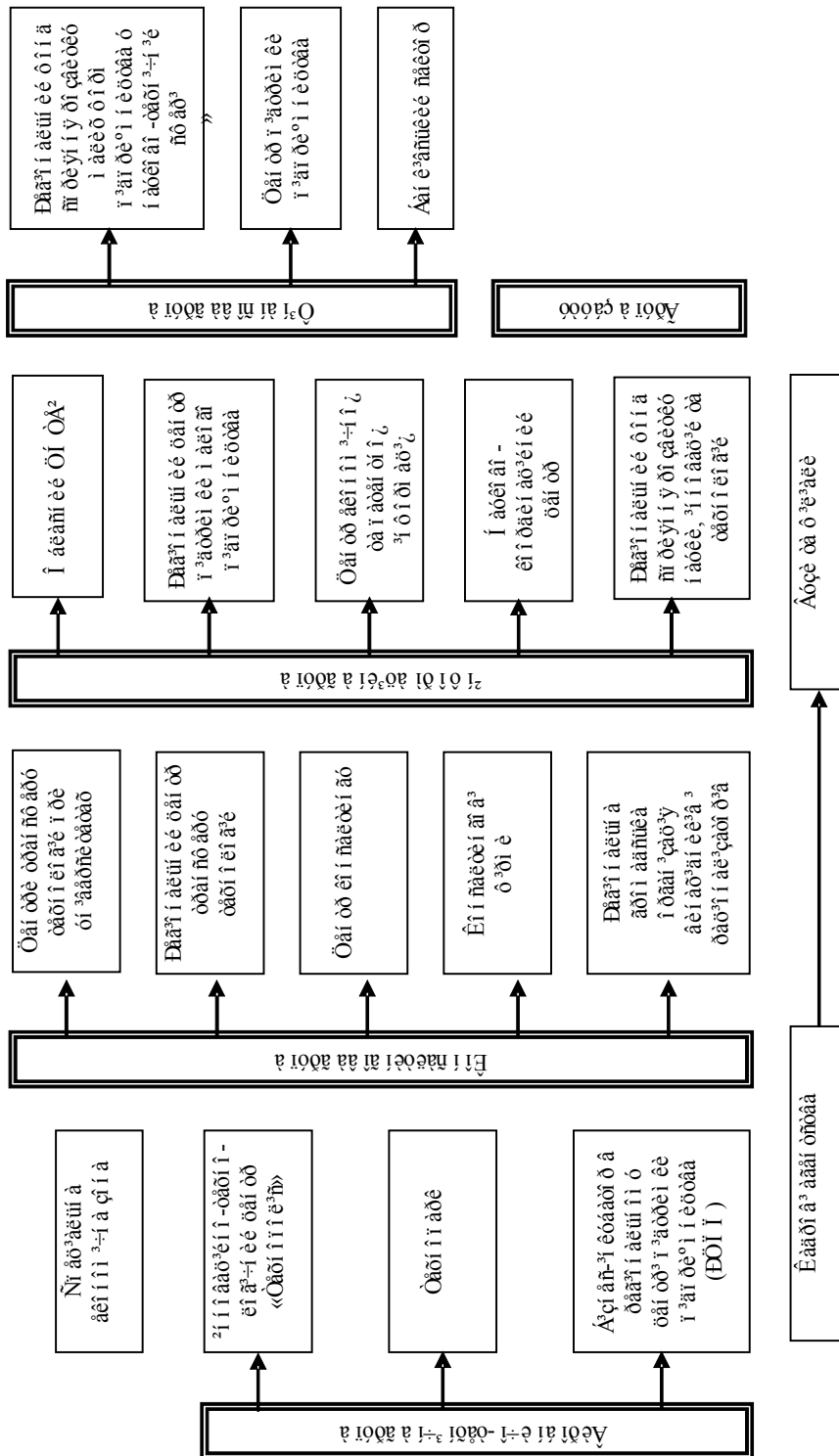
розвитку. Кожна країна і її регіони вирішують це завдання на власний розсуд, з урахуванням конкретних економічних та соціальних умов, особливостей і, головне, існуючих можливостей щодо людських, матеріальних, фінансових ресурсів та нагромадженого науково-технічного та інноваційного потенціалів.

Узагальнення здійснених досліджень показали, що кризові явища (рецесія, загострення проблеми зовнішньої державної заборгованості, зростання інфляції, значна девальвація національної валюти, довготривалий дефіцит національного платіжного балансу, втеча іноземних інвестицій, значний бюджетний дефіцит, зниження кредитного рейтингу країни), притаманні економіці України протягом тривалого часу, спричинили більшість проблем економіки регіонів, серед яких: падіння ділової та інвестиційної активності; зниження рівня використання виробничих потужностей; погіршення ситуації на ринку зайнятості; підвищення боргового тягаря населення та зниження якості життя в цілому. Звідси випливає один із основних висновків, що вказує на взаємозв'язок національної та регіональної економіки та дозволяє констатувати, що сучасний економічний спад регіону є наслідком відставання України у розвитку високотехнологічного сектора промислового виробництва, оскільки основний потенціал проблемного регіону – інтелектуальний, було сформовано саме у цій сфері. Отже, головною компонентою економічного зростання та конкурентоспроможності проблемного регіону слід вважати рівень

інтелектуальних ресурсів, використання досягнень науково-технологічного прогресу, в основу яких покладено науково-технічну діяльність.

У цьому контексті заслуговує на увагу, як позитивний досвід, регіональна політика ЄС, яка дала задовільні результати, зокрема, кількість відсталих регіонів там знижуються. Глобалізація змушує швидко пристосовуватися і брати до уваги особливості різного роду економічних процесів, викликаних цим явищем, а також стрімким старінням європейського населення. Тому очевидним стає масштаб перетворень, уже здійснених, і тих, що ще повинні бути здійснені. Територіальна і промислова реорганізація, що є наслідком даних процесів, вибудовується відповідно до декількох ключових понять: інновація й економіка знань, навколишнє середовище і запобігання ризикам. Відповідно до них сформульовані три напрями регіональної політики ЄС: 1) *інтеграція / зближення*, що припускає підвищення рівня економічного розвитку слабозвинених держав і регіонів; 2) *регіональна конкуренція і зайнятість*, що підсилює фінансову привабливість регіонів, за винятком найбільш відсталих, субсидованими засобами фондів у рамках першого напрямку; 3) *співробітництво європейських регіонів*, яке фінансується тільки європейським фондом регіонального розвитку (FEDER), серед пріоритетів якого – дослідження обчислювальних інформаційних центрів, запобігання ризикам та управління водними ресурсами.

У випадку нашого дослідження, мережа науково-технічних установ більшості українських регіонів являє собою систему організацій різних типів у різних секторах національного господарства. Науково-технічна діяльність зосереджена як у самостійних науково-дослідних і конструкторських організаціях, так і у відповідних підрозділах вищих навчальних закладів, підприємствах промисловості та інших сферах економіки. Тому як один із важливих напрямів реалізації регіональної політики пропонуємо використання наукового ресурсу, який в умовах сьогодення в усьому світі є основою економічного зростання. З цих позицій, метою формування та функціонування регіонального наукового комплексу регіонів має стати створення найкращих соціально-економічних та науково-технічних умов для ефективного (з точки зору національного господарства) функціонування розміщених на його території економічних агентів, а також забезпечення раціонального природокористування та рівня споживання населення не нижче середньодержавного показника. Успішне функціонування моделі інноваційного розвитку проблемного регіону вимагає перегляду діючої інноваційної інфраструктури, яка, на наш погляд, потребує суттєвого вдосконалення, оскільки в такому форматі вона не в змозі ефективно виконувати поставлені перед нею завдання. Тому характерною рисою запропонованої моделі є створення своєрідного територіального комплексу у складі суб'єктів наукової та інноваційної діяльності найбільших міст та міст-супутників провінційного підпорядкування. Пропонована регіональна інноваційна інфраструктура включає всі суб'єкти, що сприяють передачі знань (рис. 2) та можуть бути основою регіональної інноваційної системи. Слід зазначити, що в межах комплексу системоутворюючі центральні міста становлять потужні центри тяжіння для малих міст. У зв'язку із поглибленням процесів глобалізації і розвитком інформаційних технологій виникає нова тенденція управління організаціями, коли їх центральні частини – головні офіси, дедалі більше віддаляються від безпосереднього матеріального виробництва. При запровадженні моделі інноваційного розвитку проблемного регіону можна було б наполягати на необхідності визнання проблемних територій і, разом з цим, державного прямого стимулювання таких регіонів. Але, як уже було зазначено, в Україні майже кожний регіон може бути віднесений до проблемних, тому вважаємо за необхідне зупинитись на непрямих

Đè.ñ. 2. ²' í í ààò' èí à ³' ò à ñò òò èè òàà ðàã' í í ò

методах підтримки економіки таких територій. Особливо важливим слід вважати інноваційний розвиток на основі державної інноваційної політики, яка передбачає стимулююче оподаткування суб'єктів господарювання. Перед наукою постає завдання надання допомоги органам державного управління та регіональній адміністрації і бізнес-товариству в розробці збалансованої та ефективної стратегії регіонального економічного розвитку, що забезпечить конкурентоспроможність і підвищення рівня життя населення та дозволить: 1) створити передумови для економічного зростання через ініціювання реальних та цілеспрямованих змін у стратегічних економічних суб'єктах регіону; 2) розробляти не декларативні документи, а стратегії, наповнені реальним змістом; 3) забезпечити збалансованість та реалістичність регіональної стратегії завдяки врахуванню результатів стратегічного планування регіональних стратегічних економічних суб'єктів; 4) використовувати більш досконалі методи аналізу бізнес-клімату та розробляти реальні рекомендації щодо його вдосконалення; 5) розробляти ключові індикатори, які дозволять здійснювати моніторинг процесу реалізації стратегії; 6) проводити зміни, спрямовані на підвищення ефективності адміністративного управління та відповідне підвищення вірогідності успіху реалізації стратегії. Серед можливих сценаріїв соціально-економічного розвитку проблемного регіону можна запропонувати сценарій, заснований на проектному портфелі інноваційних ресурсів (дорога і мобільна робоча сила; конкурентоспроможні технології; інфраструктурна і правова доступність великого ринку; сильні позиції у вигляді глобальних брендів; сучасні формати торгівлі та ін.). Послідовний перехід до економіки інноваційного типу на державному рівні є стратегічним орієнтиром для суб'єктів регіонального розвитку. З розвитком інновацій значною мірою пов'язані надії на серйозні модернізаційні процеси в економіці регіонів, на можливість здійснення їх випереджального розвитку і, як наслідок – подолання проблем.

Список використаних джерел

1. Самуэльсон П. Экономика : в 2-х т. / П. Самуэльсон ; пер. с англ. – М. : НПО Алгон Машиностроение, 1997. – 416 с.
2. Макконел К. Р. Экономика: Принципы, проблемы и политика: В 2-х т / К. Р. Макконелл, С. Л. Брюс ; пер. с англ. ; 11-го изд. – Т. 1. – М. : Республика, АСП, 1992. – 339 с.
3. Лямин В. С. География и общество: Философские и социологические проблемы географов / В. С. Лямин. – М. : Мысль, 1978. – 309 с.
4. Витковский О. В. География промышленности зарубежных стран / О. В. Витковский. – М. : Изд-во МГУ, 1997. – 116 с.
5. Friedmann J. Urbanization, Planning and National Development. Beverly Hills, London, 1973.
6. Герасимчук З. В. Регіональна політика сталого розвитку: методологія формування, механізми реалізації: монографія / З. В. Герасимчук. – Луцьк: Надстир'я, 2001. – 528 с.
7. Долішній М. Актуальні проблеми формування регіональної політики в Україні / М. Долішній. // Регіональна економіка. – 1999. – № 3. – С. 7–18.
8. Долішній М.І., Вовканич С. Й. Глобалізація і регіональні детермінанти ренаціоналізації / М.І. Долішній, С. Й. Вовканич // Регіональна економіка. – 2001. – №3. – С. 7-27.
9. Лукінов І. І. До питання про концепцію і модель сучасного економічного розвитку України / І. І. Лукінов // Економіка України. – 2001. – №1. – С. 4-9.

10. Семиноженко В. П. Новый регионализм / В. П. Семиноженко, Б. М. Данилишин. – К. : Наукова думка, 2005. – 358 с.
11. Лукінов І. І. Регіональна політика та регіональна наука / І. І. Лукінов // Регіональна економіка. – 1996. – №1-2. – С. 11-18.
12. Паламарчук М. М. Економічна і соціальна географія України (з основами теорії) / М. М. Паламарчук, О. М. Паламарчук – К. : Знання, 1998. – 416 с.
13. Раевнева Е. В. Содержание и некоторые инструменты антикризисного управления / Е. В. Раевнева, Н. Ю. Голянд // Теорія і практика перебудови економіки : спец. випуск «Матеріали міжнародного симпозиуму «Наука і підприємство». – Черкаси : ЧІТІ, 2001. – С. 24-28.
14. Герасимчук З. В., Галуцук В. Л. Політика розвитку проблемних регіонів: методологічні засади формування та реалізації: монографія / З. В. Герасимчук, В. Л. Галуцук. – Луцьк : Надстир'я, 2006. – 248 с.
15. Альбагли К. Депрессивные регионы: нераскрытая категория / К. Альбагли ; под ред. В. И. Беляева, И. Н. Дубины, О. П. Мамченко. // Экономика дигрессивных регионов: проблемы и перспективы развития экономик: труды международной науч.-практ. конференции. – Банаул : Изд-во Алт. госуд. ун-та, 2007. – С. 13-29
16. Бабурин В. Л. Инновационные циклы в российской экономике / В. Л. Бабурин. – М. : Эдиториал УРСС, 2002. – 120 с.
17. Якубовський М., Щукін В. Інфраструктура – фактор прискорення інноваційного розвитку промисловості / М. Якубовський, В. Щукін // Економіка України. – 2007. – №2. – С. 27-38.
18. Изард У. Методы регионального анализа: введение в науку о регионах / У. Изард. – М. : Прогресс, 1966. – 264 с.

Федулова Л. И., Буга Н. Ю. Проблемность регионов: особенности региональной политики в условиях новой экономики.

Рассмотрены методологические подходы к определению регионального развития и предложена собственная точка зрения на характеристику проблемных регионов. Обоснована необходимость разработки новых положений региональной политики инновационного направления.

Ключевые слова: региональное развитие, проблемные регионы, инновационное направление, региональная политика, инновационная структура региона, стратегия регионального экономического развития.

Fedulova L. I., Buga N. Yu. Problems of Regions: Features of Regional Policy in the Conditions of New Economy.

The methodological approaches to the determination of regional development have been considered and the own point of view on description of problem regions has been offered. The necessity of elaboration of new positions of regional policy of innovative direction has been substantiated.

Key words: regional development, problem regions, innovative direction, regional policy, innovative structure of the region, strategy of regional economic development.

Надійшло 05.04.2008 р.